

Ottawa Charter

Peqqinnissap siarsaaffigineqarnissaa pillugu

Siulequt

Peqqinnissaq Pillugu Qaammarsaanermut Ataatsimiititaliap una saqqummiussaq aqqutigalugu anguniarpaa peqqinnissaq siarsaaffiginiarlugu suliniutit silarsuarmi pisut annertuut atitunerusumik paasitineqarnissaat.

Charter-i november 1986-imi Ottawa-mi Canada-mi siullermeertumik Health Promotion-imi taallugu ataatsimeersuartitsinermi suliarineqarsimavoq.

Charter-imi tunngaviupput WHO-mit paasissutissat pigisat kiisalu ataatsimeersuarnerup ingerlanerani oqallinnermi isummersuutaasimasut.

Charter-imi siunertaavoq, nunarsuaq tamakkerlugu kimilimmik peqqinnissaq siarsaaffiginiarlugu aallartinneqarsinnaasunik "Ukioq 2000-imi tamanut peqqinnissaq"-mut tapertaasinnaasunik pilersarusiornissaq.

Charter-imi tunngaviusoq tassa Health Promotion, uani peqqinnissap siarsaaffigineqarnissaanik taasimasarput.

Tuluttut taaguut Charter nutsernagu atuutsiinnarsimavarput, naak immaqa isumaqatigiissutitut imal. ataatsimoorluni nalunaarutitut taaneqarsinnaagaluartoq.

Saqqummersitamutaaq atatillugu tuluttut oqaasissiornerit ilaatiinnarsimavagut.

September 1988

PAARISA

Charter

Peqqinnissap siarsaaffigineqarnissaa pillugu siullermeertumik nunarsuarmi nunanit assigiinngitsunik peqataaffigineqartumik Ottawa-mi 21. november 1986 ataatsimeersuarnerup una Charter-i ilisaritippaa, suliniuteqarnissaq "Ukioq 2000-imi tamanut peqqinnissaq" anguniarumallugu.

Ataatsimeersuarneq tassaavoq siullermeertumik, annertusiartuinnartumik utaqqineqartumik, nunarsuarmi peqqinnissaq pillugu annertuumik peqataaffigineqartumik piviusunngortitsiniarluni iliuuseqarneq.

Oqallinnerit annertunerusumik nunat siarsimasut pisariaqartitaannik aallaaveqarsimapput, kisiannili aamma nunani allani ajornartorsiutaasut assingusut eqqarsaatigineqarsimallutik.

Ataatsimeersuarnermi aallaaviuvoq, Alma Ata Deklaration-imi peqqinnissamik salliutitsilluni suliniuteqarnermi angusaasimasut pitsaasut, WHO-mit anguniagassatut tunngaviliussat, tamat peqqinnissaannik siunertaqartoq kiisalu qanittukku WHO-p ataatsimeersuarnerani siamasissumik peqqinnissap suliniutigineqarnissaa pillugu oqallisaasimasut.

Peqqinnissap siarsaaffigineqarnissaa

Peqqinnissamik siarsaaneq tassa, inunnut annertunerusumik nammineq akisussaaffigisumik, peqqissuttip tunngaaticut pitsanngorsaannissamik periarfissiineq.

Timikkut, tarnikkut inuttullu, ilorrisimaarluinnarneq angujumagaanni inunnut ataasiakkaanut, eqimattakkuutaanullu pisariaqarpoq angujumasanik erseqqilluinnartumik tunaartaqarsinnaaneq, tamatumalu kingorna piviusunngortitsisinnaaneq, pisariaqartitanik

aaqqiisinnaaneq imaluunniit silarsuarmi avatangiisaasunik allannortiterillunilu aqutsisinnaaneq. Taamaattumik peqqinneq ulluinnarni inuunermi tunngavittut isigineqarpoq, inuunerup siunertaatut pinnani.

Peqqinneq tassaavoq taaguut, ajunngitumik isumaqartoq, inuit akornanni ajunngitsumik inooqatigiinnermik, inunnillu ataasiakkaanik pingaartitsisoq, kiisalu piginnaanermik pingaartitsisoq.

Taamaattumik peqqinnissamik siuarsaaniarneq, peqqinnissamik qullersaqarfinnit taamaallaat ingerlanneqartussaangilaq, tassaassallunili taaguut ajunngitsumik inuusinnaanermik, peqqissumillu inooriaaseqarnissamik tunngaveqartoq.

Naatsorsuutigisat

Peqqinnissamat attuumassuteqartut pinngitsoorneqarsinnaanngitsut makkuupput: Eqqissineq, najugaqarneq, ilinniartitaaneq, nerisaqartitaaneq, aningaasarsiaqarneq, aningaasarsiornikkut toqqissisimaneq, naammaginartumik inuussutissarsiuteqarneq, inuttut naleqqussakkamik naapertuuttumillu tunngaveqartitaaneq.

Taaneqartut pisariaqartuupput peqqissumik inuuneq pitsanngorsaaviginiassagaanni.

Siursaaffiginnineq

Peqqissuuneq pingaaruteqarluinnartuuvoq inuttut, aningaasaqarniarnikkut, inuillu ataasiakkaat siuariartornissaannut inuunermillu ajunngitsumik ingerlatsiniarnermik taasami pinngitsoorneqarsinnaanngitsoq. Politik-ikkut, aningaasaqarniarnikkut, inunnik isumaginninnikkut, piorsarsimassutsikkut, avatangiisinit sunnerneqarnikkut, tunngaveqarnikkulluunniit attuumassuteqartut tamarmik peqqinnissap siursaaffigineqarsinnaaneranut, ajoqusiillutilluunniit iluaqusiisinnaapput. Peqqinnissaq siarsaaffiginiarlugu iliuuseqarnerit tassaapput, toqqaannartumik tapersersuilluni pitsanngorsaaniissamat kaammattuinerit.

Piviusunngortitsiniarsinnaatitsineq

Peqqinnissamik siursaaffiginninnermi, kikkut tamarmik assigiimmik tunngavissinneqarnissaat tunaartaavoq. Peqqinnissaq siursaaffiginiarlugu iliuuseqarnermi anguniagaavoq, tamanut assigiissumik periafissiinissaq, suullu tamaasa atorlugit pitsaanerpaamik peqqissutsip anguniarnissaa. Taamatut iliorsinnaanermi pisariaqartinneqarluinnarpoq, avatangiisinit tapersersorneqarnissaq, paasissutissanik pisinnaanissamat periarfissaqartitaanissaq, kiisalu ajunngitsunik qinigassaqartitaanissaq.

Inuit kikkulluunniit peqqissuseq angusinnaanngilaat, iliuusissanik iluaqutaasussanik namminneq aqussinnaasaminnik periarfissaqanngikkunik. Tamanna arnanut angutinullu assigiimmik atuuppoq.

Paasissutissiisarneq

Tunngavissat, peqqinnissamullu attuumassuteqartut, siunissami qulakkeerneqarsinnaanngillat peqqinnissamat qullersaqarfiit kisiisa aqutigalugit. Pingaartuuvoq naqissusissallugu peqqinnissap siursaaffigineqarnissaa tamanit suleqatigiinnikkut pisussaamat, soorlu: naalakkersuisut, peqqinnissamik inunnillu isumaginniffiit, namminersorlutik ingerlatsisut namminerisamillu ingerlatseqatigiiffiit, kommune-ni suliffissuaqarfiit, tusagassiorfiillu suleqatigiinnerisigut pissalluni. Inuit kikkulluunnit ataasiakkaat, ilaqutariikkuutaat, illoqarfeqatigiikkuutaallu suleqatigiittariaqarput.

Immikkut ilinniarsimasut, peqatigiiffiit assigiinngitsut, pinngortitamik illersuiniqatigiit, peqqinnissamat attuumassuteqartunik suliaqartut, ataatsimoorlutik annertuumik

akisussaaffeqarput, aaqqiagiinngissuteqartumik immikkoortitaartut isumaqatigiillutik ataatsimoorlutillu peqqinnissaq anguniarlugu suleqatigiissinniassallugit. Peqqinnissaq anguniarlugu pilersaarusi, iliuuseriniakkallu, nunani assigiinngitsuni sumi pisussaassaneri apeqqutaatillugit tunngavilersorniarneqartariaqarput, aammalu pissutsit piorsarsimassutsikkut tunngaviusut, aningaasaqarniarnikkullu inissisimanerit naleqqussaaffigalugittaaq aqqissorniartariaqarlutik.

Peqqinnissaq anguniarlugu iliuuseqarneq tassaavoq:

- Peqqinnissaq anguniarlugu politik-iliorneq

Peqqinnissap siuarsaaffigineqarnissaa qitiusumik peqqinnissamik isumaginnittuusut kisiisa aqutigalugit suliaasaanngilaq. Tassani pisariaqarpoq sammineqartup politik-ikkut akisussaasuusut, ullormut oqaluuserisassaanni ikkusimajuarnissaa, sunaluunniit akisussaaffigineqaraluarpat, qanorlu akisussaaffiit annertutigalutilluunniit annikitsigigaluarpata. Taamaalilluni akisussaaffeqartuusut paasitinniarlugit aaliangiussa, peqqinnissamut qanoq attuumassuteqarlutillu sunniuteqarsinnaanerit, taamatullu peqqinnissamut attuumassuteqartunik akisussaasuunertik paasillugu akuerisinnaaqqullugu. Peqqinnissaq siuarsaaffiginiarlugu politik-iliornikkut immikkoortoqarfiit assigiinngitsut suleqatigiittariaqartulli, soorlu: inatsisiliorfiit, aningaasaqarniarnikkut pilersaaruseriorfiit, akileraarutinut attuumassuteqartunik ingerlatsiviit, kiisalu ingerlatsiviit inuttalersorneqarneranni qullersaqarfiit imminnut attavilersorneqarsinnaapput. Ataatsimoorluni suliaqarnikkut aatsaat naapertuuttumik peqqinnissamut, aningaasaqarniarnermut, inunnillu isumaginninnermut attuumassuteqartut pilersinneqarsinnaapput. Ataatsimoorussilluni iliuuseqarnikkut nioqqutissat peqqinnarnerusut, pisiarissallugillu toqqissisimanarnerusut, kiffartuusariaatsillu pitsaanerit pinngortinneqarsinnaalersarput. Taamaalilluni qitiusumik ingerlatsivinni immikkoortoqarfiit peqqinnerusut, avatangiisillu minginnerusut, isikkumikkullu kajuminnarnerusut pilersinneqarsinnaallutik. Peqqinnissaq siuarsaaffiginiarlugu politik-iliornermi pisariaqatinneqarpoq peqqinnissamik isumaginnittuusut avataanni aporfiusut akornusersuisullu naninissat peersinneqarnissaallu. Anguniagaq tassaassaaq ajunnginnerpaamik anguniagassat, politik-ikkut akisussaasuusut qineruminartunngorsassallugit.

Avatangiisinit tapersersuisussanik pilersitsineq

Inuiaqatigiisugut siammarsimavugut attaveqarlutali. Peqqinnissaq anguniakkanit allanit immikkoortinneqarsinnaanngilaq. Inuit avatangiisillu attuumassuteqarnerat tassaavoq, peqqinnissap anguniarnerani tunngaviginiagassaq. Nunanut assigiinngitsunut, piffinni nunap immikkoortuinut, taakkunanilu innuttaasunut siammarsimallutik. Innuttaasunut suliniutissaq tassaavoq imminut napatinniarnissaq aammalu ataasiakkaat imminnut paarilluarniarnissaat, inuit eqimattakkuutaarlutik imminnut paarilluarnissaannik, pinngortitallu avatangiisaasut paarilluarnissaannik paasititsinissaq. Erseqqissartariaqarpoq pinngortitami pisuussutinik nungutsaaliuvinissaq, sumiluunniit nunarsuaq tamakkerlugu tamanit akisussaataaffigineqarmat. Ulluinnarni inuusaaserput, sulisarnigut, sunngiffimmilu iliuussaasartut allanngorneri, peqqissutsimut sunniuteqarlunnartuupput. Sulineq sunngiffillu tassaasariaqarput peqqinnissamut tunngaviullunnartut. Inuiaat akornini ulluinnarni ingerlatseriaatsit, aqqissuinerillu inuiattut peqqinnartumik peqqissumillu inuunissamut periafissiisariaqarput. Peqqinnissamik siuarsaaniarluni iliuuseqarnerit, ulluinnarni inuuffigissallugit suliffigissallugillu toqqissisimanermik, qiimmassaataasumik, naammagisimaarinnillunilu ilorrisimaarnermik misigititsillutik tunngaviliissapput.

Pisariaqarluinnarpoq kingumut qiviallattaarluni naliliisarnissaq, taamaalilluni takusinnaajumallugu inuiaqatigiit iluanni sukkasuumik piorsaanerit peqqinnissannissamut qanoq sunniuteqarnerisut. Tamannalu ingammik pisariaqartinneqarpoq nunani teknik-ikkut, suliffeqartitsinikkut, nukissanik piaanikkut, illoqarfiliortiternikkullu annertuumik piorsaaviusuni. Pinngortitamik, inuillu pinngortissimasaannik illersuineq, pisuussutinillu assigiingitsunik nakkutiginnilluarneq, peqqinnissaq siunertaralugu pilersaarusiornerni tamani eqqarsaatigineqarluartariaqarput.

Nunat immikkoortoqarfiini najugarineqartuni iliuuserineqartartunik annertusaaneq

Inuit ataatsimoorlutik najugaqarfimmini, eqeersimaartumik siunertalimmillu iliuuseqartarnerat peqqinnissap siuarsarffiginissaanut suliniuteqarnermi, salliutillugit aqqitassanik tulleriarinermi, pilersaarutinik iliuusissanillu peqqinnissaq salliutittuarlugu aqqissueriaaseqartut akornini pisariaqarluinnartuupput.

Tassani pingaartuuvoq najugaqarfiit ataasiakkaat nukittorsarneqarnissaat, nammineq aaliangiisinnaatitaanissaat, namminerlu inuusaatsiminnik akisussaaqataatitaallutillu pilersaarusiassaminnik nammineq aqutsisinnaanissaasa akuersaarnissaat.

Najugaqarfinnik piorsaanerni inuit atortullu tassani pissaasut atorineqartarput, taamaalilluni najugaqatigiit imminnut ikiorsersinnaanerit annertusarniarlugu, taamalu eqaassusilimmik peqqinnissamullu akisussaaqataanermut misigissuseqarlutik inuit ataasiakkaat suleqataalersikkumallugit. Taamak iliornissami peqqinnissaq pillugu paasisutissanik piniarsinnaaneq, aningaasatigullu tapersorsorneqarnissaq pisariaqarluinnartuupput.

Inuit ataasiakkaat piginnaanerini piorsaaneq

Peqqinnissap siuarsaaffigineqarnerani inuit ataasiakkaat, atitunerusumik inoqatiminnik paasinnissinnaanerit piorsarneqartarpoq paasisutissanik, ilinniartitsinermi atorineqarsinnaasunik pilersuinikkut. Taamammi ililluni inuit peqqinnissaq siunertaralugu akisussaaqataallutik suliniuteqarsinnaanissaat, ajunngitsumillu qinersisinnaanissaat tunngavissinneqartarpoq.

Inuit inuunertik tamaat, inuunerup qanoq ingerlanerani, nappaatit suunerini, ajunaarnerillu qanoq pisarnerini paasitinniarissaat pingaaruteqarluinnartuuvoq. Atuarfiit, angerlarsimaffiit, suliffeqarfiit, najugaqarfiillu aqutugalugit iliuuseqarnikkut tamanna anguniagassaavoq. Tamannalu pisariaqartitsivoq ilinniartitsinerup tungaatigut sutigullu tamatigut iliuuseqarnissamik.

Peqqinnissamik suliaqartuusut nutaanik paasisutissinneqartarnerat

Peqqinnissap siuarsaaffigineqarnissaa assigiimmik inunnit ataasiakkaanit, peqatigiiffinnit, pinngortitamik illersuinaqatigiinnit, peqqinnissamik suliaqartuusunit, peqqinnissamut qullersaqarfinnit naalakkersuisunillu akisussaaqatigiiffiuvoq. Taaneqartut ataatsimoorlutik suleqatigiittariaqarput peqqinnissaq tunaartaralugu iliuusissanik pilersaarusiornerni. Peqqinnissamik qullersaqarfiit peqqinnissap siuarsaaffigineqarnissaa, nappaatinik katsorsaanermit salliutinniartariaqarpat.

Peqqinnissamut qullersaqarfiit piginnaatitaanerit annertusartariaqarpoq inuiaat akornanni pissutsinut ataqqinninerulluni malussaarinnequllugu. Piginnaatitsineq taaneqartoq aqutugalugu inuit ataasiakkaat, inuiaqatigiillu eqimattakuutaartu, peqqinnerusumik inuusinnaanerit periarfissinneqartariaqarpoq, kiisalu tamakku ammasumik peqqinnissamut qullersaqarfinnit, inunnik isumaginninnermi ingerlatsiviusunut, politik-ikkut aningaasatigullu aqutsiviusunut, inuiaqatigiillu akonanni ingerlatsiviusunut attaveqarsinnaanngorlugit periarfissinneqartariaqarlutik.

Peqqinnissamut qullersaqarfiusut nutaanik paasissutissanik pilersorneqarnerannut ilaavoq peqqinnissamut attuumassuteqartunik misilittaanerit alaatsinaaffiginissaat, peqqinnissap iluani ilinniutit naapertuuttumik nutaanngorsarlugit allanngortiternissaat, kiisalu peqqinnissamut attuumassuteqartunik sulisut ilinniartinneqartarnissaat.

Taamak iliorneq pissutsinik isiginnittaatsikkut, aaqqissuisarnermullu tunngassuteqartut iluini allangorsaaneramik kalitaqartariaqassaaq. Tassa inuit ataasiakkaat inuttut ataasiakkaatut tamatigut pisariaqartitaat salliutillugit.

Siunissamut iseriartorneq

Peqqinneq inuit ulluinnarni inuusaatsimi iluanni, sulinikkut, pinnguarnikkut asaqatigiinnikkullu ilinniagaqarnermik pinnngortittarpaat.

Peqqinneq, imminut paarilluarnikkut, allallu paarilluarnesisigut, immineq aaliangiisnaassutsikkut, ulluinnarnilu inuusaatsikkut pinnngortarpoq, kiisalu inuuffigisap peqqissumik inuusinnaanermut tunngaviusinnaasumik aaqqissugaanerata qanoq issusia apeqqutaalluni.

Paaqqinnilluarneq, aaqqissugaalluartumik aallaaveqarluni ingerlatsineq, pinnngortitallu ingerlaasianut naapertuuttumik tunuliaqutaqarneq tassaapput peqqinnissamik siuarsaaffiginninniarluni iliuuseqarsinnaanermut tunngaviulluartut. Taamaattumik attuumassuteqartut tamarmik pilersaarusiornerni, iliuuseqarnerni naliliisarnernilu pisussaapput peqqinnissamut attuumassuteqartuni tamani, arnat angutillu naligiississallugit.

Peqqinnissap siuarsaaffigineqarnissaanut akisussaassuseqarneq

Ataatsimeersuarnermi peqataasut neriorsuipput:

- Peqqinnissamut politik-iliornerni suleqataajumallutik, tasanilu peqqinnissaq naligiissitsinerlu sutigut tamatigut tunngavigalugit erseqqaarissumik politik-ikkut neriorsuutigineqartut tapersersortassallugit,
- Suut peqqinnanngitsut saqqummerartut akiussallugit, pisuussutinik atornerluinerit, peqqinnanngitsumik inuusaatsimut tunngaviliisut, nerisarlutsitsinerillu akiussallugit. Kiisalu mingutsitsinermut, suliffinni ajutoornernut aammalu najugaqartitaanermut ajornartorsiutit attuumassuteqartut paasineqarnissaat sulissutigiumallugu,
- Inuiaqatigiit iluini akorninilu peqqinnissamut aporfiusut, peqqinnissamut atatillugu periarfissarititaasut nikinganeri, inuiaqatigiit assigiinngitsut akornini pinnngortarlutillu takussaasut eqqumaffigalugit iliuuseqarfigniarartassallugit,
- Akuersaarlugu inuk tassaasoq peqqinnissamut aqutissat pingaarnersaat, taamaattumillu aningaasatigut allatigullu tapersersuiniarlutik inuit ataasiakkaat, ilaqutaat ikinngutaallu peqqissumik inuuniarnissaannut tunngavissikkumallugit, aammalu najugaqarfiusut ataasiakkaat peqqinnissamut, inooriaatsimut, ajunngitsumillu inuunissamut immikkut iliuuseqarfigneqartarnissaat akueralugu,
- Peqqinnissamut qullersaqarfiit inuttarisaallu peqqinnissap siuarsaaffigineqarnissaanut iluaqutigisinnaasassaannik nutaanik paasissutissinniartassallugit, kiisalu aaliangiisnaassuseq immikkoortut akornanni ilinniagaqarsimasullu akornanni, pingaarnepaamillu inuit najugaqartuusut akornanni agguataarneqarnissaa sulissutigiumallugu,

- Peqqinnissap taassumalu ataannarnissaa tassaasoq inuiaqatigiit iluanni aqqortumik aaqiinerusoq anguniagassaasorlu akueralugu, aammalu ulluinnarni inooriaatsinut attumassuteqartut erseqqissaavigisarumallugit.

Ataatsimeersuarnermi peqataasut tamarmik qamanga pisumik kaammattorneqarput inuit akornanni peqqinnissaq anguniarlugu ataatsimoorlutik suleqatigiillutillu ingerlatsiniaqqullugit.

Nunarsuaq tamakkerlugu iliuuseqarnissamut kaammattuineq

Ataatsimeersuarnermi WHO, kiisalu nunarsuaq tamakkerlugu ingerlatseqatigiiffiit, qinnuigineqarput peqqinnissaq siuarsaaffiginiarlugu suliniarnermi sutigut tamatigut kiisalu nunat assigiinngitsut peqqinnissaq pillugu pilersaarusiorniarni peqataasaqqullugit, iliuusissanillu pilersitsiniarni tapersersortaqqullugit.

Ataatsimeersuarnermi peqataasunit qularineqanngilaq inuit tamarmik, namminersorlutik, namminerisamillu ingerlatseqatigiiffiit, WHO, soqutiginnittullu allat nukiminnik kattussippata peqqinnissarlu siuarsaaffiginiarlugu, iliuusissanik inooriaatsinut ataqqinnillutik isumaqatigiissutit siunnersuutillu naapertorlugit pilersitsippata, ukioq 2000-imi tamanut peqqinnissaq anguneqarsinnaasoq.